

Behandelwijzer borstkanker

www.nwz.nl

Inhoud

1. Borstkliniek	7
2. Contactgegevens mammacare-team	11
3. Pagina voor uw eigen aantekeningen	13
4. Behandeling van borstkanker	15
5. Welke behandeling past het beste bij mij?	19
6. Informatie over uw behandeling	21
7. Nazorg	23
8. Erfelijkheid	25
9. Mammaprint / genexpressietest	27
10. Websites	27
11. Extra lichamelijke en psychosociale zorg	29
13. Extra informatie	37
14. Vergoeding vervoer	39
15. Wetenschappelijk onderzoek	41

Eigendom van:

Naam

Geboortedatum

Adres

Postcode | Plaats

Telefoonnummer

Bij ongeval waarschuwen

Bij verlies wordt de vinder dringend verzocht contact op te nemen met de eigenaar van dit boekje.

U wordt behandeld voor borstkanker. Om u zo volledig mogelijk te informeren over uw behandeling is deze behandelwijzer samengesteld. De behandelwijzer is een aanvulling op het gesprek met uw specialist of andere zorgverleners. U krijgt van hen veel informatie over uw ziekte en de behandeling: u kunt met dit boekje de informatie nog eens rustig nalezen.

Uw vragen

In deze behandelwijzer kunt u zelf ook aantekeningen maken en uw vragen opschrijven in hoofdstuk 4.

Het gebruik

Het is de bedoeling dat u uw persoonlijke gegevens invult.

■ 1. Borstkliniek

U wordt onderzocht en mogelijk behandeld door verschillende artsen en verpleegkundigen in de borstkliniek van Noordwest Oncologisch centrum. Deze zorgverleners zijn gespecialiseerd in de diagnose, behandeling en begeleiding van patiënten met goed of kwaadaardige afwijkingen van de borst of de verdenking daarvan. Zij vormen samen het mammacare-team van Noordwest Ziekenhuisgroep. De medische term voor borst is mamma, vandaar deze naam.

Mammacare-team

Het mammacare-team bestaat uit artsen en verpleegkundigen die gespecialiseerd zijn in onderzoek naar en behandeling van afwijkingen in de borst.

Het team bestaat uit:

- chirurgen op locatie Alkmaar en Den Helder, deze werken samen met hun collega's in het Rode Kruis Ziekenhuis in Beverwijk
- verpleegkundig specialisten en verpleegkundig consulenten mammacare/casemanager
- radiologen, nucleair geneeskundigen, internist-oncologen en radiotherapeuten en plastisch chirurgen. Met welke van deze zorgverleners u te maken krijgt, hangt af van wat in uw geval nodig is

Alle zorgverleners van het mammacare-team werken nauw met elkaar samen.

Wilt u weten welke zorgverleners bij de borstkliniek werken, hun foto zien en wat hun achtergrond is, kijk dan op www.nwz.nl/borstkliniek

De chirurg

De chirurg bespreekt welk onderzoek en/of welke behandelingen nodig zijn. De chirurg die het eerst beschikbaar is, voert de operatie in principe uit. U kunt ook uw voorkeur voor een bepaalde chirurg aangeven. Het kan zijn dat u dan wat langer moet wachten op de behandeling.

Verpleegkundig consulent/specialist mammacare

Er zijn verschillende functies voor verpleegkundige, elk met hun eigen bevoegdheden en taken. Wij noemen ze in dit boekje verpleegkundig consulent/specialist mammacare. Hieronder vindt u uitleg over de verschillende functies:

- verpleegkundig specialist. Dit is een verpleegkundige die zich heeft gespecialiseerd in medische taken op het gebied van borstproblemen.

In Den Helder is een van hen uw vaste aanspreekpunt tijdens uw behandeling. U en uw naaste(n) kunnen bij haar terecht voor informatie over uw diagnose, behandeling en nazorg. Zo nodig verwijst zij u door naar andere zorgverleners van het mammacare-team.

Op locatie Alkmaar doet de verpleegkundig specialist de controles/follow up na uw behandeling

- verpleegkundig consulent mammacare/casemanager. Dit is een verpleegkundige speciaal voor opvang en begeleiding van patiënten met kanker. Op locatie Alkmaar werken verpleegkundig consulenten mammacare/casemanagers. Eén van hen is uw vaste aanspreekpunt en coördineert uw zorgtraject. U en uw naaste(n) kunnen bij haar terecht voor informatie over uw diagnose, behandeling en nazorg. Zij werken nauw samen en vervangen elkaar bij afwezigheid. Zo nodig verwijst zij u door naar andere zorgverleners van het mammacare-team
- oncologieverpleegkundige. Dit is een verpleegkundige speciaal voor opvang en begeleiding van patiënten met kanker tijdens de dagbehandeling of opname. Op de chirurgische afdelingen zijn sommige chirurgische verpleegkundigen ook gespecialiseerd in de oncologie. Voor specifieke oncologische vragen kan de patiënt tijdens de opname bij hen terecht. Tijdens de opname meet de oncologieverpleegkundige ook de tijdelijke protheses aan

Verpleegkundig consulent mammacare/casemanager Alkmaar

- Sandra Biskanter
- Rieneke van Dijk
- Ellen Rooker
- Anita Schrijver
- Romy Brugman

Verpleegkundig specialisten Alkmaar

- Eva Buisman
- Barbara Spaansen
- Irma de Keulenaar
- Sammy Smit

Verpleegkundig specialisten Den Helder

- Barbara Spaansen
- Marije Blom

De hoofdbehandelaar

Er is altijd 1 arts eindverantwoordelijk voor uw behandeling. Dit is de arts die het meeste van uw behandeling weet. We noemen dit uw hoofdbehandelaar.

Wie is uw hoofdbehandelaar?

U heeft in elke fase van de behandeling een andere hoofdbehandelaar. Zo is de chirurg bij een operatie de hoofdbehandelaar, de radiotherapeut bij een bestraalingsbehandeling en de internist-oncoloog bij chemotherapie en/of hormonale therapie.

U kunt in dit overzicht zien wie uw hoofdbehandelaar is:

- mamma/oncologisch chirurg:
mevr. A. Bosman, dhr. J. de Jong, dhr. A.M.F. Lopes Cardozo, mevr. G.A. Gooiker, dhr. R. Mollema, mevr. G.R.H.M. Moorman en dhr. N. Harlaar
- radiotherapeut-oncoloog:
dhr. Donker, dhr. Knol, mevr. Spruit, dhr. van der Heide en dhr. de Korte
- internist-oncoloog, locatie Alkmaar:
dhr. H.P. Hendriks, mevr. S. Vrijaldenhoven, mevr. I. Hermsen, mevr. C.H.M. Leenen en mevr. F. van den Boogaard
- internist-oncoloog, locatie Den Helder:
mevr. I. Hermsen en dhr. J.C. Berends
- plastisch chirurgen:
dhr. R. Huisinga, mevr. W. ten Doeschate en mevr. J. Werkman

Twijfelt u wie uw hoofdbehandelaar is? Vraag dit dan na bij uw verpleegkundig consulent/specialist mammacare of tijdens uw eerstvolgende afspraak op de polikliniek.

■ 2. Contactgegevens mammacare-team

Afhankelijk op welke locatie u onder behandeling bent, neemt u voor vragen contact op met de borstkliniek:

- **op locatie Alkmaar is deze te bereiken** op werkdagen van 08:30 tot 16:30 uur op telefoon 072 - 548 4160. U kunt ons ook mailen: borstkliniek@nwz.nl
Buiten kantooruren mag u bij acute problemen contact opnemen met de spoedeisende hulp op 072 - 548 2488
- **op locatie Den Helder is deze te bereiken** op werkdagen van 08:30 tot 16:30 uur op telefoon 0223 - 61 1650. U kunt ons ook mailen: borstkliniek-denhelder@nwz.nl
Buiten kantooruren mag u bij acute problemen contact opnemen met de spoedeisende hulp via telefoonnummer 0223 - 69 6661

Heeft u klachten die niets te maken hebben met uw behandeling van uw borstkanker in Noordwest? Neem dan contact op met uw huisarts.

■ 3. Pagina voor uw eigen aantekeningen

Datum	Aantekeningen/vragen
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Datum

Aantekeningen/vragen

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

■ 4. Behandeling van borstkanker

U wordt behandeld voor borstkanker. De zorgverleners van het mammacare-team hebben u al veel uitleg gegeven over de ziekte en mogelijke behandelingen.

In deze behandelwijzer staan de belangrijkste zaken nog een keer op een rij. De behandeling kan voor elke patiënt verschillend zijn omdat deze van een aantal factoren afhankelijk is. Uw behandelend chirurg en verpleegkundig consultant/specialist mammacare informeren u uitgebreid over uw behandeling die voor u het meest geschikt is. Zij overleggen dit met u. Aanvullende schriftelijke informatie over de behandeling die voor u geldt, krijgt u van hen. U kunt die informatie achter in deze behandelwijzer bewaren.

Borstkanker

In de borst kunnen vele afwijkingen voorkomen, waaronder goedaardige tumoren. Deze goedaardige tumoren groeien niet door ander weefsel heen en verspreiden zich ook niet door het lichaam. Een goedaardige tumor kan wel tegen het omliggende weefsel aandrukken. Dan kan het nodig zijn om de tumor te verwijderen.

Bij een kwaadaardige tumor (maligne tumor) dringen de cellen van het gezwel de omringende weefsels wel binnen en beschadigen deze. Ook kunnen cellen van een kwaadaardig gezwel zich door het lichaam verspreiden. Alleen als er een kwaadaardig gezwel is, noemen we dit kanker.

Soms is er sprake van een voorstadium van borstkanker (carcinoma in situ). De cellen dringen nog niet door in de omliggende weefsels. Er is vaak wel een behandeling noodzakelijk om doorgroei te voorkomen.

Mogelijke behandelingen

De behandeling die de artsen voorstellen, hangt af van:

- het soort borstkanker
- de kenmerken van de tumor
- uw leeftijd
- of er een erfelijke aanleg voor borstkanker is

- of je andere aandoeningen hebt
- je persoonlijke voorkeur
- of er uitzaaingen zijn

Belangrijk is dat de kwaadaardige tumor wordt verwijderd. Dit kan door een operatie: de chirurg verwijdert de tumor in de borst. Of het een borstsparende operatie of een borstamputatie wordt, is onder andere afhankelijk van:

- de grootte van de tumor
- om welke soort kanker het gaat en/of
- er één of meerdere tumoren in de borst zitten
- uw persoonlijke voorkeur

Borstsparende operatie

Een borstsparende operatie bestaat uit het verwijderen van:

- de tumor uit de borst en
- de schildwachtklier uit de oksel

Naast deze operatie krijgt u bestraling. Soms spelen er bij de keuze voor een borstsparende operatie of een borstamputatie ook nog andere factoren een rol. Mocht dit bij u het geval zijn, dan legt uw arts dit aan u uit.

Aanvullende behandelingen

Ook andere behandelingen kunnen de tumor in zijn groei remmen, verkleinen of zelfs helemaal vernietigen. Deze kunnen als aanvulling op de chirurgische ingreep worden gegeven. Het gaat om radiotherapie (bestraling) en/of behandeling met medicijnen: chemotherapie, immunotherapie en/of hormonale therapie. Het heeft een preventief doel. Dit betekent dat u de behandeling krijgt om mogelijk achtergebleven, hele kleine (niet zichtbare) zwervende kankercellen te bestrijden. Een behandeling met medicijnen kunt u ook vóór de operatie krijgen. In dat geval legt uw arts u uit waarom hiervoor is gekozen.

Meerdere zorgverleners betrokken

Er zijn bij uw behandeling meerdere specialismen betrokken. Naast de chirurg kunnen ook een radioloog, een internist, een radiotherapeut, plastische

chirurg, een patholoog en andere zorgverleners betrokken zijn. De verschillende zorgverleners bespreken dagelijks alle onderzoeken en uitslagen in een overleg. Dit noemen we het multidisciplinair overleg.

Uw behandeling is maatwerk

Behandeling van borstkanker duurt vaak lang. Het verloop van de behandeling kan soms ook veranderen. Uw specialist bekijkt samen met u wat op dat moment de beste behandeling is. Dit is afhankelijk van de uitslagen van onderzoeken en eventueel de operatie. Het kan nodig zijn om aanvullende behandelingen te geven zoals medicijnen of chemo-, immuno- of hormoontherapie. Uw specialist geeft u hier uitleg over. Om een goede keuze te maken tussen de behandelingen, kan een online keuzehulp u helpen. Als dit voor u van toepassing is, dan ontvangt u deze via e-mail. In het volgende hoofdstuk 'Welke behandeling past het beste bij mij' vindt u hierover meer informatie.

Twijfelt u over uw behandeling, bespreek dit dan met uw specialist of huisarts. U hoeft niet met een behandeling te beginnen als u dat niet wilt. U heeft altijd het recht om te kiezen en u beslist uiteindelijk zelf. Onafhankelijk van uw beslissing, kunt u altijd rekenen op de beste medische zorg.

■ 5. Welke behandeling past het beste bij mij?

Aan elke behandeling zitten voor- en nadelen. Welke behandeling voor u het beste is, hangt af van uw persoonlijke situatie. Om u en uw zorgverlener te helpen met het kiezen van de voor u beste behandeling, maken wij gebruik van een online keuzehulp.

Wat is een keuzehulp?

Een keuzehulp zet informatie op een overzichtelijke en begrijpelijke manier op een rij. De keuzehulp geeft:

- meer informatie over de diagnose
- de behandelmogelijkheden en de voor- en nadelen per behandeling
- uw persoonlijke voorkeuren

Waarom een keuzehulp?

Ieder persoon is uniek. We vinden het belangrijk dat u samen met uw zorgverlener kunt beslissen welke behandeling het beste bij u past. Door de keuzehulp in te vullen krijgen u en uw zorgverlener meer inzicht in uw persoonlijke situatie en voorkeuren. Dit zorgt ervoor dat u beter geïnformeerd bent en samen met uw zorgverlener een behandeling kunt kiezen die het beste bij u past. Daarnaast kunt u alle informatie nog eens rustig nalezen en eventueel bespreken met uw naasten.

Hoe werkt een keuzehulp?

U ontvangt een e-mail met een link naar de keuzehulp. De keuzehulp bestaat uit een aantal stappen. Als alle stappen zijn ingevuld, ontvangt u een samenvatting van uw antwoorden. Deze samenvatting kunt u nog eens nalezen voor uw volgende afspraak. Uw zorgverlener ontvangt automatisch de samenvatting. Op deze manier kunt u beiden goed voorbereid het gesprek aangaan en samen beslissen welke behandeling voor u het beste is.

Wanneer moet ik de keuzehulp invullen?

Vul, wanneer dit mogelijk is, uiterlijk 2 werkdagen voor uw afspraak de keuzehulp in.

Veelgestelde vragen

Ik heb geen computer, hoe kan ik de keuzehulp invullen?

Mogelijk kan een naaste u helpen bij het invullen van de keuzehulp.

Ik heb al een keuze gemaakt. Moet ik dan alsnog de keuzehulp invullen?

De keuzehulp geeft informatie over de behandelmogelijkheden. Ook mogelijkheden waar u eerder misschien nog niet over gehoord had. Heeft u al een keuze gemaakt? Dan kunt u nog eens nalezen wat u van de behandeling kunt verwachten.

Ik vertrouw erop dat mijn arts weet wat het beste voor mij is. Waarom moet ik dan de keuzehulp invullen?

Uw arts heeft veel medische kennis. Maar iedere patiënt is anders. Welke behandeling het beste bij u past hangt af van uw situatie en voorkeuren. Het is belangrijk om na te denken waar uw voorkeur naar uit gaat.

Is het invullen van de keuzehulp verplicht?

Wij adviseren u de keuzehulp in te vullen als dit van toepassing is, maar dit is niet verplicht.

■ 6. Informatie over uw behandeling

Uw behandelend chirurg, verpleegkundig consultant/specialist mammacare informeren u uitgebreid over de behandeling die voor u het meest geschikt lijkt. Zij bespreken en overleggen dit ook met u. Aanvullende schriftelijke informatie over de behandeling die voor u geldt, krijgt u van hen. U kunt die informatie achter dit blad bewaren.

■ 7. Nazorg

Na uw behandeling staat u onder controle. In het eerste jaar komt u 3 maandelijks op controle. In het tweede jaar is dit om de 6 maanden, en vervolgens komt u jaarlijks voor controle. Na 5 jaar neemt het bevolkingsonderzoek de controles over, als u niet ouder bent dan 75 jaar. Het aantal controles kan worden afgestemd op uw behoeftes.

Afhankelijk van uw behandeling vindt de controle plaats door de chirurg, verpleegkundig consulent/specialist mammacare of radiotherapeut. De radiotherapeut doet alleen controles als u ook bent bestraald.

Als u ook een behandeling met medicijnen krijgt, blijft u ook bij de internist-oncoloog onder controle. U krijgt een schema van de verpleegkundig consulent/specialist mammacare. In het schema staat wanneer de controles plaatsvinden.

Voor vragen of klachten tussen de controles door kunt u altijd contact opnemen met een verpleegkundig consulent/specialist mammacare. Zij zijn telefonisch bereikbaar, en u kunt na het maken van een afspraak altijd bij hen terecht. U vindt de telefoonnummers in hoofdstuk 3 van deze behandelwijzer.

■ 8. Erfelijkheid

Bij 1 op 7 vrouwen wordt in Nederland borstkanker vastgesteld. Meestal is de oorzaak van borstkanker niet duidelijk. Soms komt (borst)kanker toevallig voor bij meerdere familieleden, soms is er sprake van een erfelijke aanleg voor borstkanker. Aanwijzingen voor erfelijke aanleg van borstkanker kunnen bijvoorbeeld zijn:

- borstkanker op jonge leeftijd
- borstkanker bij meerdere familieleden
- meerdere tumoren in één borst of in beide borsten
- de combinatie van borst en/of eierstokkanker in één familie
- borstkanker bij een man

Of erfelijke aanleg voor borstkanker bij u een rol kan spelen, bespreekt de specialist met u. De specialist bespreekt dan of een DNA onderzoek noodzakelijk is. Mocht erfelijkheidsonderzoek raadzaam zijn, dan kunt u via de specialist, verpleegkundig consulent/specialist mammacare of huisarts hiervoor een verwijzing krijgen naar de klinisch genetica.

■ 9. MammaPrint / genexpressietest

Wat is MammaPrint / genexpressietest?

MammaPrint® of genexpressietest is een test die 70 specifieke genen onderzoekt in uw borsttumor. Deze test is om te bepalen hoe agressief de kanker is. De MammaPrint test geeft inzicht op de kans op uitzaaiingen in de toekomst. Ook bepalen we hiermee of chemotherapie een aanvullende behandeling kan zijn.

Is de MammaPrint test voor u zinvol?

Uw behandelend arts bespreekt met u of de MammaPrint test in uw situatie nuttig is. Of u in aanmerking komt voor de MammaPrint test wordt in het multidisciplinaire overleg besloten. De test heeft namelijk alleen zin:

- bij bepaalde tumortypes en bepaalde tumorkenmerken en
- als de tumor niet uitgezaaid is naar andere organen

Nadat het besluit is genomen in het overleg en met u is besproken, vraagt uw arts de MammaPrint test aan.

Meer informatie

Informatie over de mammaPrint vindt u op www.mammaPrint.nl

■ 10. Websites

Op onderstaande websites kunt u meer informatie vinden over (borst)kanker.

- Borstkankervereniging Nederland, www.borstkanker.nl
- algemene informatie over kanker: www.kanker.nl
- voor allerlei vragen over kanker kunt u terecht bij kanker.nl infolijn: www.kanker.nl/infolijn
- informatie over richtlijnen bij de behandeling voor de verschillende soorten kanker: www.iknl.nl en www.kwf.nl
- uitleg medische termen, zie www.borstkanker.nl en zoek op 'woordenlijst'
- een website waarbij patiënten hun ervaringen met de zorg met elkaar delen. De website kan u informatie geven om te kunnen kiezen welke zorgverlener/organisatie bij u past: www.zorgkaartnederland.nl

- Monitor Borstkankerzorg, dit is een patiëntenwijzer die relevantie informatie biedt zodat u kunt kiezen welk ziekenhuis het beste bij u past.
www.nfk.nl en ga naar patiëntenwijzers
- informatie en voorlichting specifiek voor kinderen: www.kankerspoken.nl
- informatie voor en door jonge vrouwen 'Als jouw wereld stil komt te staan':
www.jongborstkanker.nl
- Nationaal AYA jong en kanker zorgnetwerk. Kanker bij jongvolwassenen (18-39 jaar) www.ayazorgnetwerk.nl
- informatie over borstkanker bij mannen: www.mannenmetborstkanker.nl
- informatie over behandeling borstkanker in Noordwest Ziekenhuisgroep:
www.nwz.nl/borstkliniek
- informatie over oncologische behandeling in Noordwest Ziekenhuisgroep:
www.oncologie.nwz.nl

■ 11. Extra lichamelijke en psychosociale zorg

Behandeling van kanker is doorgaans lichamelijk en emotioneel heel aangrijpend. Ook op sociaal of spiritueel gebied kunnen er problemen zijn. Het is dan belangrijk te weten bij wie u met uw vragen en problemen terecht kunt. Over het algemeen kan de verpleegkundig consulent/specialist mammacare u daarbij ondersteunen. Soms is er meer hulp nodig. Hieronder vindt u meer informatie.

Extra ondersteuning

Noordwest heeft verschillende medewerkers in dienst die zich gespecialiseerd hebben in de behandeling van kanker. Soms heeft u extra steun nodig, ook voor thuis. Hiervoor zijn er verschillende organisaties in deze regio. Heeft u behoefte aan extra steun? Kijk dan eens op de website van

Noordwest: www.nwz.nl/nazorgwijzer

U heeft 2 mogelijkheden om een afspraak te maken:

- wilt u weten bij welke organisatie u met uw vraag het beste terecht kunt? Dan kunt u contact opnemen met de verpleegkundig consulent/specialist mammacare. Contactgegevens vindt u in hoofdstuk 3. Ook kunnen zij een afspraak voor u maken
- u kunt zelf direct een afspraak maken met de betreffende organisatie. Hieronder vindt u de verschillende organisaties. Voor de meeste organisaties geldt dat er geen kosten aan verbonden zijn of dat het vergoed wordt door de zorgverzekeraar

Wij kunnen u onder andere verwijzen naar:

De thuiszorg

Deze organisatie biedt verschillende zorgactiviteiten bij u thuis. De oncologie-wijkverpleegkundige heeft specifieke kennis op het gebied van kanker en de behandeling. Zij kan bij u thuis komen om vragen en problemen te bespreken en u en uw naasten te ondersteunen.

Oncologie wijkverpleegkundige

Naast verpleegkundige- en lichamelijke verzorging bieden thuiszorgorgani-

saties ondersteuning en hulp aan voor patiënten met kanker. Een oncologie wijkverpleegkundige komt bij u thuis als u dat wilt. Dit noemen we 'continuïteits-huisbezoeken'. De oncologie wijkverpleegkundige heeft kennis en ervaring op het gebied van kanker. De oncologie wijkverpleegkundige kan u en uw naasten helpen bij het zoeken naar antwoorden en (praktische) oplossingen. U kunt bijvoorbeeld met haar praten over:

- bijwerkingen door de behandeling
- het beperken van uw vermoeidheid
- het aanvaarden van hulp van anderen
- lotgenotencontact en wat dit voor u zou kunnen betekenen
- de veranderde relatie met uw naasten
- hoe u de draad weer kunt oppakken na uw ziekte of behandeling

Voor het inschakelen van een oncologie wijkverpleegkundige kunt u zelf direct contact opnemen met een thuiszorgorganisatie. Hiervoor is geen CIZ-indicatie nodig. Uw verpleegkundige consulent mammacare/verpleegkundig specialist kan dit ook voor u doen. Thuiszorgorganisaties in de regio van Noordwest Ziekenhuisgroep vindt u op www.nwz.nl/nazorgwijzer

Medisch maatschappelijk werk (MMW)

Het MMW biedt hulp bij het omgaan met de ziekte, de ziekenhuisopname en de medische behandeling. Hij/zij richt zich op het verminderen van spanningen en het verbeteren van het welbevinden van u en uw naasten.

(Klinisch-)psycholoog

Als er een mogelijke samenhang bestaat tussen lichamelijke en psychische klachten, kunt u de psycholoog inschakelen. De psycholoog brengt in een aantal gesprekken uw problemen in kaart. U krijgt hulp geboden om uw klachten te verminderen. Deze kunnen te maken hebben met onder andere:

- verwerking
- stemming
- uw zelfbeeld
- seksualiteit
- het (veranderde) uiterlijk of bijvoorbeeld hervatten van werk en taken

Geestelijk verzorger

De geestelijk verzorger begeleidt mensen op het gebied van zingeving en levensvragen (schuld, hoop, toekomst, afhankelijkheid, geloofsvragen). Meer informatie vindt u op www.nwz.nl

Fysiotherapie, sport en beweging

Sporten en bewegen tijdens en na behandelingen kunnen een positief effect hebben op uw herstel en welbevinden. Dit is gebleken uit onderzoek. Elke vorm van bewegen is goed voor uw conditie. Conditie en kracht blijven beter op peil. Vermoeidheidsklachten kunnen verminderen. Ook leert u omgaan met eventuele lichamelijke beperkingen. U kunt op elk gewenst moment tijdens de behandeling zelf aan de slag. Soms is het prettig of nodig dat u sport onder begeleiding of in groepsverband.

Bewegen onder begeleiding of in groepsverband

In het Netwerk Oncologische Zorg kunt u bij gespecialiseerde fysiotherapeuten terecht. Meer informatie vindt u op:

- www.nwz.nl/nazorgwijzer
- www.netwerkoncologischezorg.nl

Informeer bij uw zorgverzekeraar naar de vergoedingen van de behandeling.

Intimiteit en seksualiteit

Voor de meeste mensen zijn seksualiteit en intimiteit belangrijke thema's in het leven. Aangeraakt worden, seksueel actief zijn en intimiteit zijn dingen waar velen plezier aan beleven. Dat is voor mensen met kanker niet anders. Alleen kan de ervaring door de ziekte en de behandeling, de lichamelijke, psychische en/of sociale gevolgen hiervan veranderen. Meer dan de helft van de mensen met kanker geeft aan dat seksualiteit en intimiteit door de ziekte ingewikkelder is geworden.

Wat kunt u doen?

Ervaart u of uw partner een probleem op seksueel gebied? Bespreek dit dan samen. Ga na waar de behoeften van u en uw partner liggen. Meer tips leest u in de onderstaande folders:

- **'Seksualiteit en intimiteit bij kanker', Noordwest folder.** U vindt deze folder op www.nwz.nl/patientenfolders
- **'Intimiteit en seksualiteit bij borstkanker',** folder van de Borstkanker vereniging Nederland. U vindt deze folder op www.borstkanker.nl

Spreekuur seksuele gezondheid

Door de diagnose/behandeling van kanker kunnen er mogelijk problemen op het gebied van intimiteit en seksualiteit ontstaan. Het Oncologisch centrum heeft een spreekuur seksuele gezondheid. Uw zorgverlener kan u verwijzen. Tijdens dit spreekuur heeft u een gesprek met een gespecialiseerd verpleegkundige of verpleegkundig specialist seksuele gezondheid. Uw partner is ook welkom. Meer informatie leest u in de Noordwest folder **'Seksualiteit en intimiteit bij kanker'**

Netwerk Oncologische Zorg

Om mensen met kanker de mogelijkheid te bieden dichterbij huis begeleiding te krijgen, is het Netwerk Oncologische Zorg (NOZ) opgericht. In dit netwerk werken psychologen, fysiotherapeuten en diëtisten nauw samen met het ziekenhuis in het bieden van psychosociale ondersteuning, begeleiding bij sport en bewegen en het geven van voedingsadviezen. Alle zorgverleners van het NOZ zijn gespecialiseerd in behandeling van mensen met kanker en voldoen

aan strenge eisen wat betreft opleiding en ervaring.

Meer informatie

Informatie over de mogelijkheden binnen het NOZ komen in de volgende hoofdstukken aan de orde. Verder vindt u meer informatie over het NOZ en de aangesloten zorgverleners op: www.netwerkoncologischezorg.nl

Pijncentrum Noordwest

Een ziekte als kanker en de behandeling daarvan kunnen pijnklachten veroorzaken. De behandeling kan op verschillende manieren plaatsvinden. Soms is hierbij de expertise van het Pijncentrum nodig. Hier werken verschillende specialisten samen met als doel de pijn te verminderen. Voor meer informatie zie www.nwz.nl

Logenotencontact

Het kan prettig zijn uw ervaringen te delen met een lotgenoot, die weet wat het betekent om kanker te hebben. En die uit ervaring u praktische informatie en tips kan geven. Heeft u behoefte aan contact met lotgenoten? Er zijn verschillende organisaties waar u hiervoor terecht kan.

Inloophuizen

Inloophuizen kunt u altijd terecht voor lotgenotencontact. Verder organiseren de inloophuizen verschillende activiteiten. In onze regio zijn 4 inloophuizen.

- Stichting Inloophuis Den Helder e.o.
Voor meer informatie, zie www.inloophuisdenhelder.nl
- 't Praethuys Alkmaar
Voor meer informatie, zie www.praethuys.nl
- Inloophuis Pisa in Hoorn
Voor meer informatie, zie www.inloophuispisa.nl
- Inloophuis Burgerbrug, zie www.inloophuisburgerbrug.nl

Alle inloophuizen organiseren regelmatig activiteiten voor mensen met borstkanker, zoals themabijeenkomsten. Kijk voor meer informatie op de website van het inloophuis.

Themabijeenkomsten kanker

Noordwest ziekenhuisgroep organiseert jaarlijks themabijeenkomsten samen met inloophuis 't Praethuys in Alkmaar en Inloophuis Den Helder.

Tijdens deze bijeenkomsten staat telkens een ander onderwerp centraal. Een deskundige geeft een inleiding. Daarna is er gelegenheid om vragen te stellen en ervaringen uit te wisselen. Het maximum aantal deelnemers is 25. Deelname is gratis, maar u moet zich wel van te voren aanmelden.

Themabijeenkomsten locatie Alkmaar

Deze themamiddagen worden meestal op de tweede dinsdag van de maand gehouden van 14:00 tot 16:00 uur. Voor aanmelden, vragen en informatie: www.praethuys.nl

Themabijeenkomsten locatie Den Helder

Deze themabijeenkomsten vinden plaats in het inloophuis Den Helder, Marsdiepstraat 621a (HOC gebouw), 1784 AM.

Voor aanmelden en informatie: www.inloophuisdenhelder.nl

Borstkanker Vereniging Nederland (BVN)

BVN is de patiëntenorganisatie die onder andere lotgenotencontact biedt en voorlichting geeft. Meer informatie vindt u op www.borstkanker.nl

Kanker.nl

Ook op www.kanker.nl kunt u via het internet in contact komen met lotgenoten. Kanker.nl is een project van onder andere KWF Kankerbestrijding. U kunt gebruik maken van blogs, discussiegroepen en persoonlijk contact.

Aan het werk

Werk kan afleiding geven. Dat kan een positieve invloed hebben op uw herstel. Als het mogelijk is, blijft u dan werken. Kijk wat u wel en niet kan en hoeveel uur u kunt werken. Zorg in ieder geval dat u contact houdt met het werk. Houd

uw leidinggevende op de hoogte van uw situatie en neem contact op met uw bedrijfsarts. Wanneer u vastloopt en u ondersteuning nodig heeft, kan mogelijk het medisch maatschappelijk werk hierin ondersteunen of adviseren.

Ook zijn er andere organisaties die zich bezighouden met ziekte en werk:

- **Stap Nu** is een organisatie die zich bezighoudt met re-integratie. Iedereen kan ondersteuning krijgen. Als u wilt blijven werken tijdens de behandeling, of weer wilt gaan werken maar niet weet hoe te beginnen. Ook als u al aan de slag bent en u ervaart toch nog de gevolgen van de behandelingen, kunt u begeleiding aanvragen bij deze organisatie.

Meer weten? Kijk op www.stap.nu

- **Re-turn** is een organisatie die de werknemer met kanker en zijn werkgever ondersteunt. Deze organisatie werkt met een gericht, persoonlijk advies.

Meer weten? Kijk op www.re-turn.nl

- **Kanker en werk** geeft informatie aan werkgever, ondernemer en HR professional over hoe om te gaan met een medewerker die kanker krijgt. Deze organisatie biedt ondersteuning, advies en informatie voor het begeleiden van medewerkers met kanker. Meer informatie vindt u op www.kankerenwerk.nl

■ 13. Extra informatie

Registratie van kanker: van groot belang

Wetenschappelijk onderzoek is belangrijk om in de toekomst kanker te voorkomen en de behandeling te verbeteren. Daarvoor hebben wij gegevens nodig van mensen die nu kanker hebben. Het Integraal Kankercentrum Nederland verzamelt deze gegevens in de Nederlandse Kankerregistratie. Onderzoekers kunnen alleen gegevens opvragen uit deze registratie zonder dat uw gegevens herkenbaar voor hen zijn. Mocht u bezwaren hebben tegen deze registratie dan kunt u dit schriftelijk kenbaar maken via:

- e-mail, fg@iknl.nl
- een brief naar Integraal Kankercentrum Nederland
t.a.v. functionaris gegevensbescherming
Postbus 19079
3501 DB Utrecht

Meer informatie over dit onderwerp vindt u in de IKNL-folder 'Registratie van kanker'. Deze folder ligt in het folderrek van de verschillende afdelingen van de oncologie. U vindt de folder ook op www.nwz.nl/wetenschaponcologie

Verder informatie over de verwerking van uw gegevens verwijzen we naar de privacyverklaring van Noordwest, www.nwz.nl/privacy

Meer informatie over Noordwest?

Op de website www.nwz.nl vindt u informatie over Noordwest Ziekenhuisgroep.

Heeft u klachten?

Heeft u een klacht? Dan willen we die graag oplossen. U kunt uw klacht eerst bespreken met de betrokkene(n). Als u er samen niet uitkomt, kunt u voor bemiddeling ook terecht bij de klachtenfunctionaris. Meer informatie vindt u in de folder '[Een klacht, laat het ons weten](#)'. U vindt deze folder in het folderrek bij de ingangen. Of kijk op www.nwz.nl/klacht

■ 14. Vergoeding vervoer

Toestemming van uw verzekering

Om in aanmerking te komen voor vergoeding van de vervoerskosten neemt u contact op met uw eigen zorgverzekering. U kunt dit telefonisch doen of online. Als u hiervoor een formulier moet invullen, dan stuurt de verzekering u dit op.

■ 15. Wetenschappelijk onderzoek

Door vroege opsporing en betere behandel mogelijkheden is de kans op overleving sterk verbeterd. Toch is kanker in Nederland de belangrijkste doodsoorzaak. Meer wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe behandelingen is daarom nog steeds nodig. Noordwest doet mee aan vele verschillende onderzoeken en trials. Het kan zijn dat uw specialist u vraagt of u wilt meedoen aan wetenschappelijk onderzoek. Dit beslist u zelf. Een researchverpleegkundige informeert en begeleidt patiënten die meedoen aan onderzoek.

Meer informatie over wetenschappelijk onderzoek vindt u op www.nwz.nl/wetenschap. Op www.kanker.nl kunt u een overzicht vinden van de actuele onderzoeken in Nederland.

Noordwest Ziekenhuisgroep

Postbus 501

1800 AM Alkmaar

www.nwz.nl

tel 072 - 548 4444

Colofon

Redactie oncologie-chirurgie-borstkanker
communicatie

Druk Ricoh

Bestelnummer 92101

Op alle onderzoeken en behandelingen van Noordwest Ziekenhuisgroep zijn de algemene voorwaarden van Noordwest Ziekenhuisgroep van toepassing, zie www.nwz.nl